

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว อาจเป็นผลสืบเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายล้วนแล้วเกิดจากการศึกษาค้นคว้าอันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ และการที่ประเทศใด ๆ มีความก้าวหน้าแสดงว่าประเทศนั้นให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษาและพัฒนาคนในชาติให้เป็นคนดีเพื่อคนดีเหล่านั้นสามารถพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าไม่ล้าหลังกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลก การทำให้คนเป็นคนดีคือการให้ได้ปฏิบัติเป็นกิจนิสัย เกิดความเชื่อ ความศรัทธาและยึดมั่นในการเป็นคนดี หากในสังคมใดมีสมาชิกที่มีสมาชิกที่เป็นคนดีเชื่อแน่ว่า ชุมชน สังคม ประเทศชาติเหล่านั้นต้องเป็นสังคมที่ดีอย่างแน่นอน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ระบุไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยและรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, หน้า 14) นอกจากนี้แล้วการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์

ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, หน้า 3) การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคน เพราะเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิดและคุณธรรมของบุคคล เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างภูมิปัญญาให้แก่บุคคล การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จะช่วยให้ประชาชนมีคุณธรรม สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต มีความสามารถในการประกอบ อาชีพ พึ่งตนเองได้ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี สามารถพัฒนาตนเองและร่วม พัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2556, หน้า 28)

โรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับฝึกสอนนักเรียนภายใต้การดูแลของครูหรืออาจารย์ และเป็นสถาบันที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาคนที่เป็นสมาชิกของชุมชนให้ได้มาตรฐานอย่างมี คุณภาพ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม สอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหา ความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีแหล่งความรู้ที่ดี และอำนวยความสะดวกในการแสวงหาความรู้ มีห้องสมุด มีหนังสือหลากหลายประเภทซึ่งต้องเป็น หนังสือที่ส่งเสริมให้เด็กได้คิดในเชิงสร้างสรรค์ มีสื่อเพื่อค้นคว้า นอกจากนั้นแล้วโรงเรียน ยังทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง สอนโดยให้นักเรียนแสวงหา และค้นพบคำตอบด้วยตนเองและถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เจริญ รุ่งเรือง ความเป็นโรงเรียนสมบูรณ์แบบ เมืองคัมภีร์ที่สำคัญ ได้แก่ ผู้เรียนมีคุณภาพ มาตรฐาน มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ พึงประสงค์มีพัฒนาการทุกด้านเต็มตามศักยภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ ตามที่หลักสูตรและสถานศึกษากำหนด คุณภาพผู้เรียนเป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นที่ชื่นชม ของชุมชน ชุมชนพึงพอใจและศรัทธาต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งเป็นแบบ อย่างให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น ๆ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนสำคัญที่สุด จัดบรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการบริหารจัดการที่ดีโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม การประกันคุณภาพการศึกษา มีประสิทธิภาพ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นมืออาชีพ

ลักษณะกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีทันสมัย มีแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน มีสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โรงเรียนจึงเป็นสังคมที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีความรู้ ความสามารถตามศักยภาพและเป็นคนดีของชุมชน สังคม ประเทศชาติ สามารถนำความรู้ไปพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากประชากรวัยเรียนมีจำนวนลดลง ซึ่งในปี พ.ศ. 2559 มีจำนวน 15,705 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 51.13 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด (สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 2) ที่ผ่านมาระบบการศึกษาไทยประสบปัญหาด้านคุณภาพอย่างมาก แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีพันธกิจที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ และพัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา และบูรณาการการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ซึ่ง “โรงเรียน” ในฐานะสถาบันหลักในการจัดการศึกษา จะถูกกล่าวหาว่าเป็นต้นเหตุของการด้อยประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่จากการศึกษาของ จันท์จิรา จุมพลหล้า, พงษ์นิมิตร พงษ์ภิญโญ, พรทิพา หล้าศักดิ์, (2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ 4 แห่ง คือ 1) โรงเรียนบ้านนาแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 2) โรงเรียนบ้านถิ่นสุขาวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 3) โรงเรียนเครือข่ายแก่งจันท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และ 4) โรงเรียนบ้านกุดเสถียร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลสร้างมิ่ง อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร พบจุดร่วมแห่งความสำเร็จของโรงเรียน ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ครูดี มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ชุมชนและผู้ปกครอง มีศักยภาพในการสนับสนุน

การจัดการและการพัฒนาการศึกษาและ 4) ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ทำงานขับเคลื่อนร่วมกันอย่างเป็นระบบ ส่วนปัจจัยด้านกระบวนการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการที่ดี ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 2) มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 3) การจัดการชั้นเรียนโดยเน้นการจัดแบบคละชั้นแยกชั้นตามบริบทของโรงเรียน 4) กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการอ่านออกเขียนได้ พัฒนาทักษะกระบวนการ คุณธรรม เรียนรู้ผ่านประสบการณ์และเน้นบูรณาการการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) วัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีที่หลากหลาย 6) นิเทศการสอนเป็นประจำ 7) ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 8) มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และ 9) มีงบประมาณที่เพียงพอ ในด้านผลผลิตและผลลัพธ์ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข สามารถเรียนต่อในระดับที่สูงและประกอบอาชีพต่อไป รวมถึงโรงเรียนได้เป็นที่ชื่นชมของชุมชน และเป็นแบบอย่างตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น

จากการคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อยกย่องและประกาศเกียรติคุณโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ปฏิบัติงานได้ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ ในปี พ.ศ. 2558 จำนวน 16 โรงเรียน ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 26 โรงเรียน จึงเห็นได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาภายใต้ข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณได้ แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเน้นที่การปรับวิธีคิดของผู้บริหาร การสร้างโรงเรียนให้เป็นองค์กรนวัตกรรม การเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาหรือการบริหารจัดการนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีโอกาสทางการศึกษาที่ดีและเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องตามปรัชญาการศึกษาสำหรับทุกคน (Education for All) จะมีความเหมาะสมกว่าที่จะมีการควบรวมโรงเรียน จากการศึกษาปัจจัยความสำเร็จของสุดยอดโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับรางวัล โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในปี พ.ศ. 2557-2559 พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จมีดังนี้ การใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่าย ครูมีความมุ่งมั่น ศรัทธา มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ การทำงานเป็นทีมคุณภาพ

ภายใต้แนวคิดกรรมวงจรคุณภาพที่เป็นระบบชัดเจน โดยการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เข้ามาช่วยดำเนินการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

“ประสิทธิผลโรงเรียนมีความหมายเดียวกับประสิทธิผลองค์กร” เนื่องจากว่าโรงเรียนเป็นองค์กรประเภทหนึ่ง (สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ, 2551, หน้า 29) ประสิทธิผลองค์กร (Organization Effectiveness) มีความสำคัญยิ่งต่อศาสตร์การบริหารและผลการดำเนินงานขององค์กรเพราะเป็นตัวบ่งชี้ หรือตัดสินในขั้นสุดท้ายว่าการบริหารองค์กรประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด ทำนองเดียวกัน โรงเรียนจะอยู่รอดและมีความมั่นคงเจริญก้าวหน้าขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของโรงเรียน ประสิทธิผล (Effectiveness) จะมุ่งที่ผลสำเร็จของงานหรือการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายของโรงเรียน (Goals Attainment) และคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร (Quality of Work Life) ประสิทธิผลมีความสัมพันธ์กับผลงานที่โรงเรียนพึงประสงค์หรือความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานที่บรรลุเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ประสิทธิผลของโรงเรียน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ หรือความพึงพอใจในการทำงานของครูหรือขวัญของสมาชิกโรงเรียนที่ดี ประสิทธิผลของโรงเรียนพิจารณาได้จากตัวบ่งชี้ 4 ประการ คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง การมีทัศนคติทางบวกของนักเรียน ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและการแก้ปัญหาในโรงเรียน (Hoy & Miskel, 1991, p. 373) ประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นความสามารถในการปรับตัวเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและ ความสามารถในการประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในโรงเรียน เพื่อรวมพลังให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติภารกิจของโรงเรียน (Bennis, 1971, p. 68–69) เป็นความสามารถในการผลิต (Productivity) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และความสามารถในการยืดหยุ่น (flexibility) (Mott, 1972, p. 398) ประสิทธิผลของโรงเรียนพิจารณาจากนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมที่มากระทบทั้งภายใน และภายนอกและสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ครูอาจารย์ได้ (Hoy & Furguson, 1985, p. 131) และ Steers (1977, อ้างถึงในนุกุล ชูทองและคณะ, 2599, หน้า 131–140) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์กร ในการกำหนดเป้าหมายและการปฏิบัติให้บรรลุตามนโยบายขององค์กร องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การติดต่อสื่อสาร เช่นเดียวกับบัญญัติ เพ็ญจันทร์ (2555, หน้า 189) ระบุว่า

ประสิทธิผลองค์การ ต้องประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร และสอดคล้องกับ Highett (อ้างถึงในสงบ ประเสริฐพันธุ์, 2542, หน้า 1) ได้ระบุว่าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิผลของโรงเรียน ย่อมมีปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน และการร่วมมือร่วมใจอันแน่วแน่ของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสำคัญ

ละออตตา พงษ์ฤทธิ์ (2555) ได้ศึกษารูปแบบการนำนโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กลงสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำมีความสามารถในการตัดสินใจและใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม จึงส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก บัญญัติ เพ็ญจันทร์ (2558, หน้า 189) ได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้เกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ ซึ่งพบว่ามีองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นตัวแปรต่อประสิทธิผลองค์การด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ กรุณา ภู่มะลิ (2557) เกี่ยวกับปัจจัยสำคัญของการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า การมีส่วนร่วมการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ภาวะผู้นำทางการศึกษาและการปฏิบัติตามนโยบายส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มนูญญา บุษยะมา (2559) ได้สรุปผลการวิจัยว่า การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมมีต่อการเรียนรู้และการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับ ส่วน พุทธิพร สัมภาวะผล (2559) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์และมีระดับอิทธิพลสูงต่อประสิทธิผลโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ประจักษ์ โคชะถา (2559) ได้วิจัยและพบว่าวัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเช่นกันและ สมหมาย เทียนสมใจ (2556) ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงาน พบว่า วัฒนธรรมองค์การเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานขององค์การและจากการสรุปรูปแบบโรงเรียนที่มีประสิทธิผลได้พิจารณาจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศยอดเยี่ยมในสหรัฐอเมริกา และโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยโรงเรียนส่วนมากที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพจะใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จารุวรรณ นาดัน (2556, หน้า 734) ที่ได้เสนอไว้ว่า เงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิผลมีประสิทธิภาพสูงสุดส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน เกิดความคุ้มค่า ต้องบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กยังมีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนามนุษย์ ให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สังคม ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้ เจริญก้าวหน้าเท่าทันสถานการณ์โลก และจากการศึกษาเอกสารยังพบว่าโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาภายใต้ข้อจำกัดด้าน บุคลากรและงบประมาณได้ ดังนั้นการศึกษาปัจจัยหรือสาเหตุการบริหารจัดการโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีประสิทธิภาพนับว่าเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและสามารถนำผลที่ ได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ปัจจัย หรือสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย ไว้ดังนี้

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างไร
2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้สอดคล้อง กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต้นกับประสิทธิผล โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ตัวแปรดังนี้
 - 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
 - 2) สภาพแวดล้อมของโรงเรียน
 - 3) วัฒนธรรมองค์การ และ
 - 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีอิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมต่อประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีความสำคัญดังนี้

1. ได้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนขนาดเล็ก ที่เป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางประกอบการกำหนดนโยบายพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ
2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ได้ ไปประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 15,705 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 440 โรงเรียน โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) ครูที่รับผิดชอบงานวิชาการโรงเรียน 1 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตด้านตัวแปร ดังนี้

2.1 ตัวแปรภายนอก ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงเหตุ ได้แก่

2.1.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีตัวแปรสังเกต ได้แก่

2.1.1.1 การมีวิสัยทัศน์

2.1.1.2 ทักษะ

2.1.1.3 การเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

2.1.1.4 คุณธรรมจริยธรรม

2.1.1.5 การมุ่งเน้นผลสำเร็จ

2.1.2 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต ได้แก่

2.1.2.1 ด้านกายภาพ

2.1.2.2 ด้านการบริหาร

2.1.2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.1.2.4 ด้านจิตวิทยา

2.2 ตัวแปรเชื่อมโยง ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงเหตุ ได้แก่

2.2.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกต

2.2.1.1 ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน

2.2.1.2 การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ

2.2.1.3 ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2.2.1.4 การมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ได้แก่

2.2.2 วัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต ได้แก่

- 2.2.2.1 การตัดสินใจของผู้บริหาร
- 2.2.2.2 ความมีคุณภาพของบุคลากร
- 2.2.2.3 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ
- 2.2.2.4 การมอบอำนาจ
- 2.2.2.5 การยอมรับนับถือ

2.3 ตัวแปรตาม ซึ่งเป็นตัวแปรผล ได้แก่

ประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

- 2.3.1 ความพึงพอใจในงานของครูและบุคลากร
- 2.3.2 ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน
- 2.3.3 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน
- 2.3.4 ความสามารถในการแก้ปัญหาของโรงเรียน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ

ประสิทธิผลของ Hoy&Miskel (1991), Allison & Kaye (1997), Herman & Renz (1998) (อ้างถึงใน นุกุล ชูทอง, 2559) และงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ รังสรรค์ อ้วนวิจิตร (2554), จารุวรรณ นาดัน (2556), กรุณา ภูมะลี (2556) ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557), พัทธนันท์ หรรษาภิรมย์โชค (2557), ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2558), กฤษณรัตน์ พุทธเสน (2559), ประจักษ์ โคชะเถา (2559), พุทธพร สัมภาวะผล (2559), มณีญาญา บุญยะมา (2559), วราภรณ์ ชาเรืองเดช (2559), ธนัช มหาสินทรัพย์ (2560) และ สรคุปต์ บุญเกษม 2560) นำองค์ความรู้มาสรุปเป็นโมเดลสมมติฐานที่แสดงถึงแนวคิดเพื่อพัฒนาเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ซึ่งประกอบด้วย

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มี 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์

ตามแนวคิดของ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544), คมศิลป์ ประสงค์สุข (2558), สุรจิตต์ ผิวงาม (2558) และธัญวิทย์ ศรีจันทร์ (2559) 2) ความรู้และทักษะ ตามแนวคิดของ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2547), สุรจิตต์ ผิวงาม (2558), Phatak, Bhagat and Kashlak (2009) และ Andrew&Michael, 2012, ศิริพร วุฒิกุล : แปล) 3) การเสริมสร้างแรงจูงใจ

ในการทำงาน ตามแนวคิดของ คมศิลป์ ประสงค์สุข (2558), ธัญวิทย์ ศรีจันทร์ (2559) Phatak, Bhagat and Kashlak (2009) และ Koontz and Donnel (1976) 4) คุณธรรม จริยธรรม ตามแนวคิดของ สุรจิตย์ ผิวงาม (2558), ธัญวิทย์ ศรีจันทร์ (2559) และ Andrew&Michael, 2012, ศิริพร วุฒิกุล : แปล) และ 5) การมุ่งเน้นผลสำเร็จ ตามแนวคิด ของ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544), คมศิลป์ ประสงค์สุข (2558) และธัญวิทย์ ศรีจันทร์ (2559)

สภาพแวดล้อมของโรงเรียน มี 4 องค์ประกอบ

ตามแนวคิดของ คณิต สุขรัตน์ (2560), ธนัช มหาสินทรัพย์ (2560), กรุณา ภู่มะลิ (2556), สุกฤษฏี อัญบุตร (2555) และอาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) ดังนี้ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านการบริหาร 3) ด้านการเรียนการสอนและ 4) ด้านจิตวิทยา

การบริหารแบบมีส่วนร่วม มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

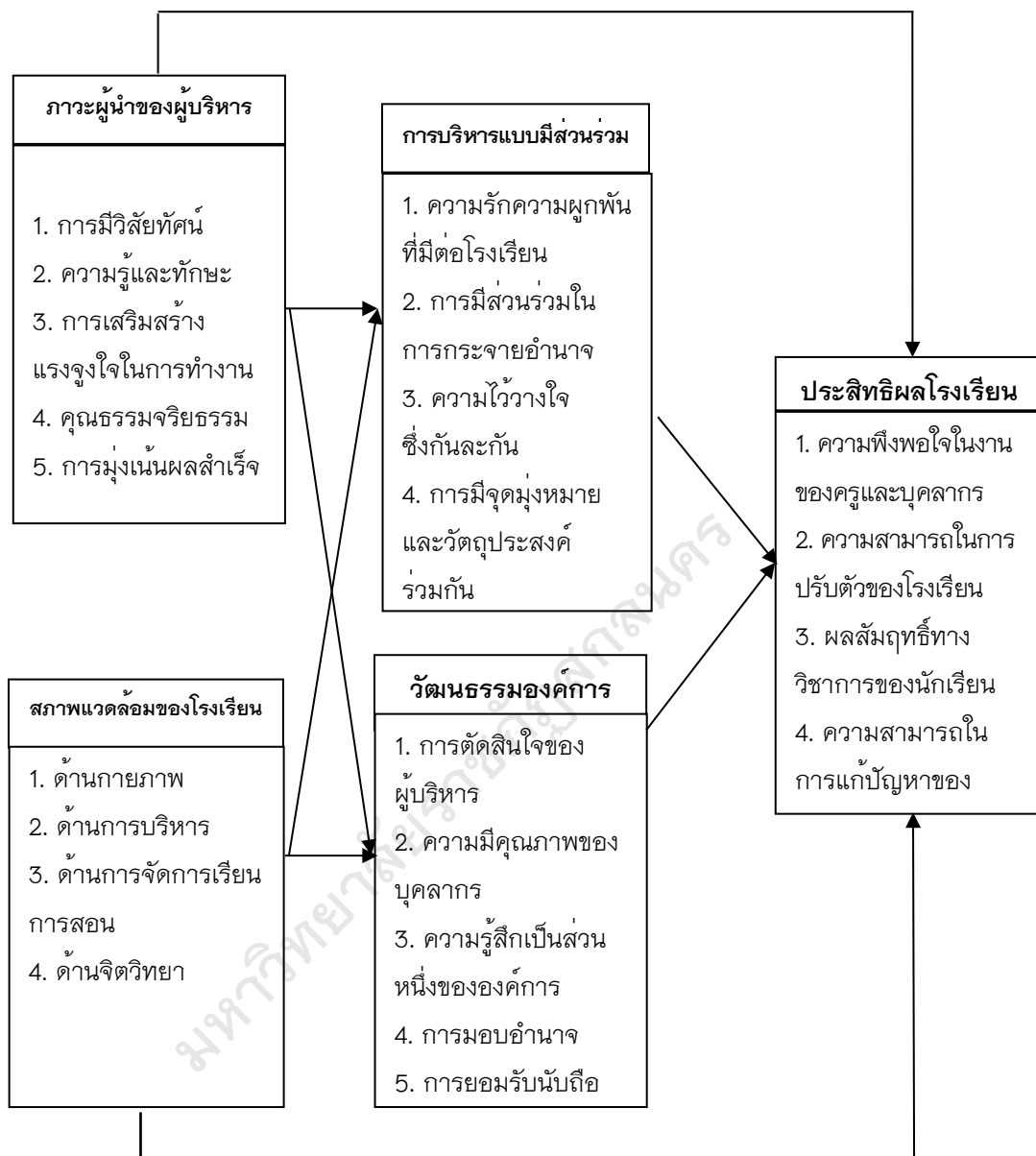
1. ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน ตามแนวคิดของ

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (ม.ป.ป.), นิสสากร พิมพ์ทอง (2557), กฤษณรัตน์ พุทฺธเสน (2559) และ Swansburg (1996) 2) การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ ตามแนวคิดของ นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (ม.ป.ป.), กชมล อัญสุข (2557) และนิสสากร พิมพ์ทอง (2557) 3) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ตามแนวคิดของ นิสสากร พิมพ์ทอง (2557), กฤษณรัตน์ พุทฺธเสน (2559) และ Swansburg (1996) และ 4) การมีจุดมุ่งหมายและ วัตถุประสงค์ร่วมกันตามแนวคิดของ นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (ม.ป.ป.), กฤษณรัตน์ พุทฺธเสน (2559) และ Swansburg (1996)

วัฒนธรรมองค์การ มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตัดสินใจของผู้บริหาร ตามแนวคิดของกรรณิกา อัครปฐม (2554), ฉัตรยุคล แก้วพิบูลย์ (2555) บัญชา ภัทรกุลวิศาล (2555), การุณ เจริญบุบผา (2559), William G. Ouchi (1981), Peters and Waterman (1982) และ Patterson and Other (1988) 2) ความมีคุณภาพของบุคลากร ตามแนวคิดของ กรรณิกา อัครปฐม (2554), บัญชา ภัทรกุลวิศาล (2555), การุณ เจริญบุบผา (2559) และ Patterson and Other (1988) 3) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ตามแนวคิดของ กรรณิกา อัครปฐม (2554), บัญชา ภัทรกุลวิศาล (2555), การุณ เจริญบุบผา (2559) และ Patterson and Other (1988) 4) การมอบอำนาจ ตามแนวคิดของ กรรณิกา อัครปฐม (2554), บัญชา ภัทรกุลวิศาล (2555)

การรณ เหริยญบพพา (2559) และ Patterson and Other (1988) และ 5) การยอมรับ
 นับถือ ตามแนวคิดของ กรรณิกา อัครปฐม (2554), ปัญญา ภัทรกุลวิศาล (2555)
 การรณ เหริยญบพพา (2559) และ Patterson and Other (1988)

ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมี 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความพึงพอใจในงานของครูและ
 บุคลากร (วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2549), นกตล ร่มโพธิ์ (2552), Bennis (1971), Hoy & Miskel
 (1991), ชีระวุฒิ เจริญราษฎร์และคณะ (2553), Bennis (1971) และ Herman & Renz
 (1998) 2) ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน (วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2549),
 ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557), Bennis (1971) Hoy & Miskel (1991) และ Parson (1993)
 3) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน (ชีระวุฒิ เจริญราษฎร์และคณะ (2553),
 นกตล ร่มโพธิ์ (2552), ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557), และ Hoy & Miskel (1991) และ
 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาของโรงเรียน (วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2549), ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง
 (2557) Hoy & Miskel (1991) และ Herman & Renz (1998))

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน 1-120 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. บุคลากร หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หมายถึง รูปแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร สภาพแวดล้อมของโรงเรียน การบริหารแบบมีส่วนร่วม วัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเขียนเป็นภาพจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น
6. ตัวแปรเชิงสาเหตุ หมายถึง สาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีดังนี้

6.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กแสดงออกซึ่งเป็นพฤติกรรมทั้งทางกาย วาจา ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวแสดงให้ผู้อื่นเห็นและเชื่อว่าผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีความรู้และความสามารถที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จของงาน และคุณลักษณะดังกล่าวสามารถทำให้ผู้อื่นเชื่อและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจหรือผู้บริหารโรงเรียนสามารถ กระตุ้น ชี้นำผลักดัน ให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือโรงเรียนเป็นเป้าหมาย ซึ่งมีดังนี้

6.1.1 การมีวิสัยทัศน์ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการ

จัดการศึกษาในปัจจุบัน ติดตามความก้าวหน้า ประเมินผลความสำเร็จต่อเนื่องสม่ำเสมอ กระตุ้นให้ครูเกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ และมีความมุ่งมั่นในการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6.1.2 ความรู้และทักษะ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์เกี่ยวกับนโยบาย ภารกิจของสถานศึกษาและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานศึกษา มีการวางแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษา บริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดความคุ้มค่า มีการบริหารจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแสดงความสามารถในทางวิชาการ บริหารจัดการระบบภาคีเครือข่ายการพัฒนสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผล มีการวิเคราะห์กฎหมาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานศึกษา

6.1.3 การเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) ส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าด้านวิชาชีพครู จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ที่สร้างประโยชน์ต่อวิชาชีพครู สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูทุกคนเข้ารับการอบรมเพื่อนำมาใช้ในหน้าที่ของตนเอง อยู่เสมอมีการกล่าวชมเชย หรือมอบรางวัลเพื่อส่งเสริมขวัญ กำลังใจแก่ครู

6.1.4 คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีคุณธรรมและเมตตาธรรม เป็นผู้ให้อภัย มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เสมอภาค มีความจริงใจกับเพื่อนร่วมงาน มีจิตอาสาที่ดั่งาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียมได้เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูและนักเรียน มีความมั่นคงทางอารมณ์ และจิตใจ อ่อนน้อมถ่อมตน รัก ศรัทธา ภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของความเป็นผู้บริหารโรงเรียน

6.1.5 การมุ่งมั่นผลสำเร็จ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีเป้าหมายของการทำงานที่ชัดเจน โดยเน้นที่ผลผลิตและผลลัพธ์ โดยมีรากฐานมาจากพันธกิจของโรงเรียน มีการกำหนดกลยุทธ์และปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย มีแผนกลยุทธ์ที่เป็นกรอบของปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จและตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน มีการ

กระจายอำนาจการตัดสินใจ การบริหารงาน และทำงานบรรลุผลได้อย่างเหมาะสมและมี การติดตามความก้าวหน้าของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

6.2 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ในระยะเวลา ใด ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ทั้งภายในและภายนอกขอบเขตที่มีอิทธิพลและผลกระทบ ต่อ ทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย

6.2.1 ด้านกายภาพ หมายถึง บริเวณโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีความร่มรื่น สะอาด เป็นระเบียบ น่าดู น่าอยู่ อาคารเรียน อาคารประกอบ มีสภาพมั่นคง สะอาด สวยงามและปลอดภัย ห้องเรียนมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก มีสื่อที่ทันสมัย เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมใช้อยู่เสมอ

6.2.2 ด้านการบริหาร หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และโครงสร้างการบริหารงานชัดเจนแสดงเป็นลายลักษณ์ อักษร กระจายอำนาจการบริหารเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานด้านต่าง ๆ กำหนดมาตรฐานการบริหารจัดการงบประมาณ ทรัพย์สินและรายได้ต่าง ๆ จัดบุคลากร เข้าสู่ตำแหน่งงานตามความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสม มีวัฒนธรรมคุณภาพและ วัฒนธรรมประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

6.2.3 ด้านการจัดเรียนการสอน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ เรียนรู้อย่างมีความสุข พัฒนาผู้เรียนทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ครูจัดการ เรียนการสอนแบบบูรณาการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนเรียนรู้ ด้วยกระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มและได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตาม ศักยภาพ มีการพัฒนาสื่อ เครื่องมือและนวัตกรรมสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน อยู่เสมอ

6.2.4 ด้านจิตวิทยา หมายถึง ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กมีความมุ่งมั่น ทุ่มเทต่อหน้าที่ ครูได้รับการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าด้วยวิธี ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ผู้บริหาร ครูมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ครูมีความศรัทธาในวิชาชีพ เชื่อว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติสร้าง ความภาคภูมิใจให้แก่ตนเองและครอบครัว ผู้บริหารส่งเสริมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน ครูมีความเป็นกันเองกับนักเรียน นักเรียนมีความเคารพศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวครู นักเรียนในโรงเรียนรักใคร่ปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

6.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษานาขนาดเล็ก ใช้การจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบ เพื่อการพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มี คุณภาพสูงขึ้น ประกอบด้วย

6.3.1 ความรักความผูกพันที่มีต่อโรงเรียน หมายถึง ครู บุคลากร นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก มีความเชื่อมั่น ยอมรับเป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน มีความเต็มใจในการ ปฏิบัติงานเพื่อโรงเรียน มีความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกสภาพในโรงเรียน

6.3.2 การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ หมายถึง ครู บุคลากร นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ติดตามผลและชื่นชมผลการปฏิบัติงาน ของโรงเรียน

6.3.3 ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หมายถึง ผู้บริหาร ครูและ บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีความไว้วางใจกัน ให้เกียรติและให้การ ยอมรับกัน ครูและบุคลากรมีความมั่นใจ ตั้งใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ ต้องการ มีความเชื่อมั่นต่อเจตนาและความสามารถของเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร

6.3.4 การมีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน หมายถึง ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีอุดมการณ์ร่วมกัน ในการทำงานที่ สร้างสรรค์ ดำเนินงานด้านต่าง ๆ ไปในทิศทางเดียวกัน มีความมุ่งมั่นจะทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

6.4 วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง ความเข้าใจร่วมกันและเป็นแนวปฏิบัติ ที่บุคลากรทุกคนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน เป็นสิ่งที่อธิบายสภาพแวดล้อมภายใน รวมทั้งข้อสมมุติและความเชื่อของสมาชิกที่มีร่วมกัน และใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการ กำหนดรูปแบบพฤติกรรมหรือการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก เป็นพฤติกรรมสำหรับตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมขององค์การ เพื่อให้องค์การ สามารถอยู่รอดหรือประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย

6.4.1 การตัดสินใจของผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษานาขนาดเล็กตัดสินใจอย่างมีหลักการและเหตุผล ชัดเจน ใช้ข้อมูลข่าวสาร

ที่ชัดเจนน่าเชื่อถือ ประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการและวิธีการปฏิบัติงานครู บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารและบริหารจัดการหรือเลือกวิธีการปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน

6.4.2 ความมีคุณภาพของบุคลากร หมายถึง ผู้บริหาร ครูและ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีสติปัญญาดี มีความฉลาด มีไหวพริบ ช่างสังเกต มีกำลังใจดี มีความทุ่มเท รักการทำงาน มุ่งมั่น มีความรักต่องาน มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญ มีทักษะ มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานที่ได้รับ มอบหมาย มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน มีการดูแลรักษา สุขภาพอยู่เสมอและมีความพร้อมทางด้านพฤติกรรมที่ดี ประพฤติตนตามกฎเกณฑ์ ระเบียบและจรรยาบรรณวิชาชีพ

6.4.3 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร หมายถึง ครูและบุคลากร ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีการยอมรับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน มีความทุ่มเท เสียสละ ตั้งใจทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน โดยไม่หวังผลตอบแทน มีความจงรักภักดีต่อโรงเรียนและภาคภูมิใจที่เป็นสมาชิกของโรงเรียน

6.4.4 การมอบอำนาจ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีการวางหลักเกณฑ์สำหรับครูในการปฏิบัติงานหรือปฏิบัติราชการแทนผู้บริหารโรงเรียน อย่างชัดเจน มีการติดตามผลการปฏิบัติงานหรือปฏิบัติราชการแทนผู้บริหารโรงเรียน ทุกครั้ง รวมทั้งมีการกำกับและแนะนำการปฏิบัติงานหรือปฏิบัติราชการแทนอยู่เสมอ

6.4.5 การยอมรับนับถือ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ได้รับการยอมรับนับถือในด้านความรู้ ความสามารถจากครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลทั่วไป ครูและบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้รับการยอมรับนับถือด้านความรู้ ความสามารถ จากผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและบุคคลทั่วไปและบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีการยอมรับและ ยินดี ภาคภูมิใจเมื่องานทุกงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน

6.5 ประสิทธิภาพโรงเรียน หมายถึง ความสามารถของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก ในการดำเนินงานที่เป็นกระบวนการจนบรรลุเป้าหมาย หรือบรรลุ วัตถุประสงค์ ทำให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายหรือนโยบายที่กำหนดซึ่งมีความสัมพันธ์ ระหว่างผลลัพธ์ของการทำงานกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

6.5.1 ความพึงพอใจในงานของครูและบุคลากร หมายถึง ครูและบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมการทำงาน พึงพอใจที่ได้รับความไว้วางใจและเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน พึงพอใจที่มีอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นในการทำงานอย่างเพียงพอและใช้งานได้จริง พึงพอใจที่ได้รับประสบการณ์และพัฒนาตนเองจากงานที่รับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมาย พึงพอใจต่อความมั่นคงของงานที่ปฏิบัติหรือทำอยู่ และมีความพึงพอใจต่อความก้าวหน้าหรือเงินเดือนที่ได้รับอย่างเพียงพอ

6.5.2 ความสามารถในการปรับตัวของโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารครูและบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี สามารถจัดการศึกษาตามแนวทางของ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เห็นความสำคัญและยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เสาะแสวงหาและนำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย สามารถนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.5.3 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน หมายถึง นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถอ่าน เขียน สื่อสารและคิดคำนวณได้ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น คิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ ภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาได้ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าระดับชาติ (O-net, NT) และนักเรียนมีการศึกษาต่อทุกคน

6.5.4 ความสามารถในการแก้ปัญหาของโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถแก้ไขปัญหาครูไม่ครบชั้นได้อย่างเหมาะสม นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาในการจัดบริหารจัดการในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการระดมทรัพยากรจากบุคคล หน่วยงานอื่น ๆ และประสานความร่วมมือโดยได้รับความร่วมมือด้วยดีจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ในการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

7. ตัวแปรคัดสรร หมายถึง สาเหตุหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

8. ความสอดคล้องกลมกลืน หมายถึง ความประสานสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันของสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารตำรา กับสาเหตุที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

9. ข้อมูลเชิงประจักษ์ หมายถึง ข้อมูลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ดำเนินงานเป็นกระบวนการจนบรรลุเป้าหมาย หรือบรรลุวัตถุประสงค์ จนเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายหรือนโยบายที่กำหนดซึ่งเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง โดยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าทางสถิติเพื่อนำมายืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ได้พัฒนาขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร